

Marek Saj

Doktorat Pani Justyny Krzywkowskiej

Prawo Kanoniczne : kwartalnik prawnohistoryczny 54/1-2, 504-507

2011

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

kwestię, mianowicie: na dążenie do prawdy, będące zawsze celem procesu. To dążenie do prawdy powinno wyznaczać kierunek działania zarówno sędziów, jak również stron oraz ich adwokatów; niestety, często zdaje się o nim zapominać lub go nie rozumieć.

Obaj recenzenci wskazali zarówno pozytywne jak i negatywne walory dysertacji przedstawionej przez ks. mgr Adama Pawłaszczyka i w końcowych wnioskach ocenili ją jako odpowiadającą wymogom stawianym przez prawo rozprawie doktorskiej, tak pod względem merytorycznym, jak i formalnym. Zgodnie również podkreślili trafność i aktualność wyboru problematyki badawczej oraz to, że rozprawa ks. mgr Adama Pawłaszczyka stanowi ważny element w zakresie badania problematyki naukowo i społecznie ważnej, a Autor dobrze zrealizował swoje założenia badawcze.

Rada Wydziału Prawa Kanonicznego Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego, biorąc pod uwagę wyniki egzaminu doktorskiego, walor naukowy przedłożonej pracy właściwy dla rozpraw doktorskich, opinie recenzentów oraz pozytywny wynik obrony, nadała ks. Adamowi Pawłaszczykowi stopień naukowy doktora nauk prawnych w zakresie prawa kanonicznego.

Urszula Nowicka

DOKTORAT PANI JUSTYNY KRZYWKOWSKIEJ

Dnia 9 listopada 2010 roku na Wydziale Prawa Kanonicznego Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie odbyła się publiczna obrona pracy doktorskiej p. mgr Justyny Krzywkowskiej, absolwentki wyżej wymienionego Wydziału. Doktorantka przedłożyła Radzie Wydziału rozprawę pt. *Adwokat w sprawach o nieważność małżeństwa. Rozwiązania ustawodawcze i ich zastosowanie w sądach kościelnych w Polsce (1983-2007)*. Praca doktorska została napisana na Wydziale Prawa Kanonicznego UKSW pod kierunkiem ks. prof. UKSW dr hab. Wiesława Kiwiora. Recenzentami rozprawy byli: ks. prof. dr hab. Ryszard Szytchmiller z Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie i ks. prof. UKSW dr hab. Henryk Stawniak z Wydziału Prawa Kanonicznego Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie.

Praca p. mgr Justyny Krzywkowskiej składa się ze Spisu treści (s. 2-3); Wykazu skrótów (s. 4-5); Wstępu (s. 6-10); Rozdziału I: „Miejsce adwokata kościelnego w procesach kanonicznych” (s. 11-44), Rozdziału II: „Ustanowienie adwokata kościelnego” (s. 45-81), Rozdziału III: „Szczegółowe zadania adwokata w procesie małżeńskim” (s. 82-126), Rozdziału IV: „Działania i funkcje zakazane adwokatowi” (s. 127-144);

Rozdziału V: „Ustanie pomocy adwokata” (s. 145-158); Zakończenia (s. 159-164) oraz z Bibliografii (s. 165-198).

Doktorantka w swojej autoprezentacji rozprawy doktorskiej wskazała na kilka podstawowych założeń swoich badań. Na samym początku zwróciła uwagę, że podstawą wyboru tematu pracy doktorskiej był zamiar uzupełnienia prowadzonych w doktrynie rozważań w przedmiocie udziału adwokata w kanonicznym procesie o stwierdzenie nieważności małżeństwa oraz uwypuklenie różnorodności jego zadań. Instrukcja procesowa *Dignitas connubii* z 2005 roku uszczegółowiła normy kodeksowe między innymi w zakresie działalności adwokatów przy sądach kościelnych. Coraz żywsze zainteresowanie w Polsce instytucją adwokata w procesie kanonicznym postępuje od kilku lat. Świadczy o tym ukazująca się literatura, dyskusje kanonistów, tematyka prac dyplomowych czy organizowane sympozja naukowe. Jednak na gruncie polskim do tej pory ukazała się tylko jedna publikacja książkowa autorstwa Małgorzaty Baran, poświęcona czynnościom adwokata kościelnego w procesie o orzeczenie nieważności małżeństwa.

Podstawą przeprowadzonych badań były materiały źródłowe i literatura pozyskana poprzez kwerendy w zbiorach bibliotecznych, polskich i zagranicznych, a także poszukiwania w archiwach kościelnych. Niezbędne do zobrazowania polskiej praktyki w zakresie posługi adwokackiej okazały się dane uzyskane z korespondencji i przeprowadzonych rozmów z pracownikami 35 sądów kościelnych w Polsce, zwłaszcza oficjalami oraz adwokatami kościelnymi, zarówno stałymi, jak i prywatnymi. Przedmiot badań uzasadniał wykorzystanie w pracy szeroko rozumianej metody dogmatyczno-prawnej. W niektórych kwestiach zasygnalizowany został aspekt historyczny, ale tylko w takiej mierze, w jakiej okazało się to konieczne i użyteczne dla lepszego zrozumienia aktualnych przepisów regulujących instytucję adwokata.

Rozdział pierwszy dysertacji obejmuje zagadnienia wstępne, jak również ukazuje – na podstawie przepisów Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 roku i instrukcji *Dignitas connubii* oraz pism Najwyższego Trybunału Sygnatury Apostolskiej do trybunałów kościelnych w Polsce – stanowisko ustawodawcy kościelnego w odniesieniu do udziału adwokata w procesach kanonicznych, zwłaszcza w sprawach o nieważność małżeństwa. W rozdziale tym najpierw Doktorantka wyjaśniła podstawowe terminy ściśle powiązane z omawianą kwestią oraz przedstawiła zarys historycznego rozwoju urzędu adwokata, z uwzględnieniem prawa rzymskiego, gdyż w tym ustawodawstwie należy szukać podstaw instytucji adwokata w prawie kanonicznym. Następnie w rozdziale tym przedstawiła, kiedy udział adwokata jest konieczny.

W rozdziale drugim Doktorantka omówiła zagadnienia dotyczące sposobu ustanowienia adwokata stałego (mianowanie) i wolnego (zatwierdzenie), w tym analizę kwalifikacji naukowych i moralnych, wymaganych przez prawo kanoniczne, jakimi

powinien legitymować się adwokat, także rotalny. W tej części pracy przedstawiła ponadto działalność poradni kanonicznych i kanoniczno-prawnych w Polsce oraz cele Korpusu Adwokatów Kościelnych w Polsce.

Problemowi czynnego uczestnictwa adwokata w procesie małżeńskim poświęcony został rozdział trzeci rozprawy doktorskiej. Autorka przedstawiła w nim zadania adwokata przed procesem, jako doradcy oraz w trakcie trwania procesu, jako obrońcy procesujących się stron. Ukazała katalog jego uprawnień, jak również zakres obowiązków jakie nakłada na niego Kodeks Prawa Kanonicznego i *Dignitas connubii*. W rozdziale tym ukazała różnorodną praktykę w zakresie współdziałania adwokatów i pracowników w sądach kościelnych w Polsce (np. kwestia udziału adwokata w przesłuchaniach czy też jego dostęp do akt sądowych).

Następny, czwarty rozdział zawiera analizę zakazów jakie ustawodawca stawia wobec adwokatów. Zostały tu zaprezentowane działania (układanie się o wygórowane wynagrodzenie, sprzeniewierzenie się urzędowi z racji podarunków, obietnicy lub innego motywu, zabieranie spraw z właściwego sądu celem uzyskania szybszego i korzystnego dla strony wyroku w innym sądzie) i funkcje (zeznawanie w charakterze świadka, łączenie funkcji adwokata z sądowymi urzędami kościelnymi, bezpodstawne wycofanie się ze sprawy w trakcie jej trwania), które z mocy prawa są zabronione adwokatowi kościelnemu. W sądach kościelnych w Polsce do 2007 roku nie odnotowano żadnych z tego rodzaju działań i funkcji zakazanych adwokatowi.

W ostatnim, piątym rozdziale omówione zostały przyczyny wygaśnięcia zlecenia udzielonego adwokatowi kościelnemu, jak również sankcje karne nakładane na adwokata za niestosowanie się do przepisów prawa, a mianowicie karne środki zaradcze, grzywna, zawieszenie w pełnieniu urzędu oraz skreślenie z listy adwokackiej.

W świetle przeprowadzonych analiz Doktorantka stwierdziła, iż zapotrzebowanie stron procesowych w Polsce na pomoc ze strony adwokata jest coraz większe. Niestety, pojawiające się coraz liczniej w różnych środkach przekazu nieprawdziwe informacje na temat możliwości uzyskania stwierdzenia nieważności małżeństwa wprowadzają ludzi w błąd odnośnie do obowiązujących procedur. W związku z tym coraz bardziej uwidacznia się konieczność fachowej pomocy doradczej. Wielkim problemem dla Kościoła są tzw. nieuczciwi „adwokaci”, którzy szeroko reklamują się w mediach, nie mają zatwierdzenia od biskupa diecezjalnego, a świadczą porady prawne w zakresie prawa kanonicznego. Tacy „adwokaci” wykorzystując trudną sytuację strony procesowej, jej nieznajomość prawa procesowego, naciągają lub omijają niektóre przepisy prawa w celu osiągnięcia osobistych korzyści. Ich zachowanie wywołuje zgorszenie i przyczynia się do powstawania negatywnego obrazu Kościoła. Konieczne jest ujednolicenie praktyki w sądach kościelnych w Polsce. Należy dołożyć wszelkich starań, aby strony procesowe miały możliwość korzystania z pomocy adwokata w procesach

o stwierdzenie nieważności małżeństwa i korzystały z niej. Należy promować otwieranie kancelarii prawnych, przy czym udzielenie aprobaty przez biskupa diecezjalnego winno nastąpić po zapoznaniu się z ich programem działania, kompetencją i rzetelnością funkcjonowania, tak, aby mogły one skutecznie i zgodnie z prawem posługiwać na rzecz prawdy obiektywnej. Widoczny jest problem istnienia tzw. fikcyjnych adwokatów, którzy nie wypełniają swojej posługi, a jedynie widnieją na listach adwokatów w celu wypełnienia zaleceń Najwyższego Trybunału Sygnatury Apostolskiej. Należy zwrócić także uwagę, że ze względów praktycznych (m.in. obecność na przesłuchaniach, publikacja akt) zatwierdzenie na adwokata w pierwszej kolejności winny uzyskiwać osoby zamieszkałe w diecezji, w której siedzibę ma sąd, zwłaszcza gdy będą chciały łączyć funkcję adwokata z funkcją pełnomocnika. W kwestii ustalania stawek adwokackich wynagrodzenie adwokata powinno być godziwe. Według Doktorantki najlepszym rozwiązaniem byłoby dostosowanie wysokości kosztów procesowych i honorariów dla adwokatów do wysokości zarobków strony procesowej. Koszty adwokackie nie mogą być jednak przeszkodą dla strony w korzystaniu w procesie z pomocy adwokata. Prawo kanoniczne nie określa, czy adwokaci sądowi winni być ustanawiani aż do odwołania, czy na ściśle określony czas. Wydaje się słuszne, aby na początku zatwierdzać adwokata na czas niezbyt długi, a gdy jego udział okaże się pożyteczny i właściwy, zatwierdzenie wtedy przedłużyć.

Na zakończenie autoprezentacji rozprawy Doktorantka stwierdziła, iż funkcja adwokata stanowi szczególnie wyraz urzeczywistnienia prawa wiernych do obrony prawnej. Żadne racje faktyczne i prawne, z wyjątkiem zakazów przewidzianych przez ustawodawcę, nie są wystarczającym argumentem za uniemożliwieniem adwokatowi udziału w procesie kanonicznym. Niewątpliwie wyczerpujące udzielenie wiernemu kompetentnej porady prawnej jest niezmiernie istotne i stanowi przejaw troski o dobro stron procesowych oraz kompetentną i skuteczną pomoc prawną dla małżonków.

Obydwaj recenzenci wskazali pozytywne jak i negatywne walory dysertacji p. mgr Justyny Krzywkowskiej i w końcowych wnioskach ocenili ją jako odpowiadającą wymogom stawianym przez prawo rozprawie doktorskiej, tak pod względem merytorycznym jak i formalnym. Podkreślili też, że Autorka dobrze zrealizowała swe badawcze zamierzenia.

Rada Wydziału Prawa Kanonicznego UKSW, biorąc pod uwagę wyniki egzaminu doktorskiego, walor naukowy przedłożonej pracy właściwy dla rozpraw doktorskich, opinie recenzentów oraz pozytywny wynik obrony, nadała p. mgr Justynie Krzywkowskiej stopień naukowy doktora nauk prawnych w zakresie prawa kanonicznego.